

Ramiz Orsər

XX əsr Azərbaycan jurnalistikası və publisistikasının böyük simaları çoxdur. Şirməmməd Hüseynov bu böyük simaların arasında fərqlənən böyük sənətkardır. Sözdən və qələmdən umduğu niyətlərinin ciddiliyi, publisist düşüncənin vüsət və dərinliyi, məhz publisistikada ifadə olunan ictimai amal və vicdanın, ümumbəşəri və fərdi əxlaqın ülviliyi, büllurluğu, saflığı, şəffaflığı, halallığı ilə Şirməmməd Hüseynov XX əsrin ortalarından başlayaraq XXI əsrdə də bizim milli jurnalistika və milli publisistikamızın simvolu olan sənətkar kimi, həm də demokratik ideya, düşüncə tərzii ilə Demokratik Cümhuriyyətin simvollarından biri kimi tükənməz sevgisi, enerjisi ilə publisistikasında və bütün fəaliyyətində özünü nişan verir.

Yeni dövrdə Məhəmməd Əmin Rəsulzadə, Üzeyir Hacıbəyli, Həsən bəy Zərdabi, Əli bəy Hüseynzadə, Əhməd Ağaoğlu, Ömər Faiq Nəmanzadə kimi ictimai xadim-publisist-vətəndaş idealinin, mənəvi intibah, milli qürur və bəşəri vicdan təcəssümü olan sənət və sənətkar timsalının yeni təzahürü və həqiqi davamı da Şirməmməd Hüseynovun şəxsinde, onun jurnalist-publisist fəaliyyətində vətəndaş qayəsində özünü təsdiqləyir. Həm də qəribəsi burasıdır ki, Şirməmməd Hüseynov milli mətbuatımızın iki qolunu çox şərəf və ləyaqətlə özündə birləşdirən, qələm çalan sənətkardır. Azərbaycan onun döyünən ürəyi, "Molla Nəsrəddin" və "Füyuzat" onun qələm tutan sağ və sol əlləridir.

Umumiyyətlə Şirməmməd Hüseynov publisist sisteminin mahiyyəti və strukturu o qədər aydın və şəffafdır ki, millilik və bəşerilik, genişlik və konkretlik burada elə bir vəhdətdə sintez olunmuşdur ki, bu publisistka heç zaman qocalmayaacaq, hər zaman ucalacaq. Bu gün Şirməmməd Hüseynovun və onun publisistikasının ətrafında ideya mübahisələri də yoxdur. Hər kəs onu olduğu kimi-canlı bir müasirlik, sadıq və layiq varislik kimi qəbul edir. O, bütün bunlara- böyük məqsədə qeyri-adi bir bugünkü, müasirlik duyğusu ilə, özü də yalnız tənqid etmək, ifşaçılıq yolu ilə yox, həm də ehtiraslı bir tərənnüm və ithaf yolu ilə nail olur. Həm xalis satirik-ifşaçı, həm də lirik-romantik hərarətli publisistikasında Şir-

məmməd müəllim eyni dərəcədə qüdrətlidir. Onun gündəmə daşdığı və qaldırdığı problemlərin bir qütübündə öz qələminin məhsulları, başqa bir qütübündə isə onun tədqiqatlarında sələflərinin- Həsən bəy Zərdabının, Üzeyir Hacıbəylinin, Əli bəy Hüseynzadənin, Əhməd Ağaoğlunun və başqalarının mətbu səhifələrində sərgilədikləri problemlər yer alır. Onların qanları və canları bahasına qələmə aldıkları, bu gün də bizim üçün aktual siyasi, mənəvi və sosial problemlər kimi təzahür edən yazıları həmin problemləri həll etmək üçün Şirməmməd müəllimin çapında yenə də bizə, xalqa, müasirliyə xidmət etməkdə davam edir.

Şirməmməd Hüseynovun mənən və daxilən güvəndiyi, məhz həqiqi-milli məktəb" olduğu milli-publisist qaynaqların gürşad çəsməsi başında hamıdan əvvəl Həsən bəy Zərdabi, Cəlil Məmmədquluzadə, Əli bəy Hüseynzadə və Üzeyir Hacıbəylinin dayandığını görürük.

Özünü təsdiq asan başa gəlir. Deyildiyi kimi, özünə, mənliliyinə, şəxsiyyətinə ziyalının, yaradıcının-hər kəsin mübarizəsi ilk növbədə özünə qarşı yönəlir. Əqidə, məslək, inam cılız hisslərə, istəklərə, növbətçi umacaqlara qurban verildə, daxili vicdan adlı hakimin hayı-harayı, etirazı məqsədli şəkildə eşidilməyəndə əvvəl söz, sonra da onun sahibi urvatını və ləyaqətini itirir. Həqiqətə xidmət edən namuslu və məsuliyyətli söz şəxsiyyətə çevrilən sahibindən hər an cəsəət tələb edir. Sözü şərəfi və şərəfli sözün arxasında dağ vüqarıyla dayanmaq üçün, həqiqəti deməkdən, düz sözə tapınmaqdan başqa yol yoxdur.

Yaxşı deyiblər ki, şəxsiyyətin vətəndaş kimi də, sənətkar kimi də, alim kimi də hamı tərəfindən təsdiq və etiraf olunması faciədirsə, heç kəs tərəfindən təsdiq və etiraf olunmaması komediyadır...

Şirməmməd müəllimi görkəmli pedaqoq, publisist, mətnşünas, milli mətbuat tarixinin misilsiz tədqiqatçısı kimi hamı tanıyır, təsdiq və etiraf etməklə, hörmət və etiram bəsləyirlər. Ziyalılar arasında da, müxtəlif zövqlü, az və ya çox müxtəlif oxucular arasında Şirməmməd müəllimin öz yeri, öz çəkisi var. Və o ictimaiyyətin güvən yeridir. Çünki onun həm pedaqoji, həm publisist, həm mətnşünas, həm də tədqiqatçı alim fəaliyyəti itaətkar, xidmətkar siqal, tumar fəaliyyəti deyil, nə mükafat, nə şöhrət, nə nüfuz, nə titil, nə də vəzifə tələbi və diktəsi tanıyır. Onun bütöv fəaliyyəti millət, xalq, vətən və azadlıq sevgisi-nə dayanır.

Əsl sənət heyrdən yarandığı kimi, müxtəlif yazıların yarasından "boz" etiketini isə heyretsizlik asır.

Şirməmməd müəllimin publisistikası da heyrət və heyretsizlik üzərində qurulur.

Sənət heyrdən yararır. Şirməmməd müəllimin heyreti şəxsiyyətdə, onun əqidə və məsləkində, millətə, xalqa xidmətdə, həm ideyada, fikirdə, problemdə, həm də sözdə axtarır, tapır və göstərməyə çalışır.

Yeri gəlmişkən, bir cəhəti də qeyd etmək istəyirəm. Görkəmli sənətkarlardan birinin dediyi kimi, orijinal şəxsiyyət heç kəsi təqlid etməyən deyil,

yış onun üçün büsbütün yadırdır. Doğrudur, o, çox çətin günlər də yaşayıb, kimlərsə həsrətində olduğu illərin qoyunda da böyük imkanlar sahibi olub. Ancaq məsləkine, əqidəsinə, müəllim və alim adına, bir sözlə, şəxsiyyətinə, insan adına ləkə gətirən heç bir addım atmayıb.

"Müstəqilliyin yolu..." məqaləsində Şirməmməd Hüseynov yazır: "Həyatın hər üzünü görmüşəm. Dağdan odun da gətirib satmışam. 10 kilometrə məsafə qət edib taxıl zəmilərində sünbül də yığmışam. İlk dəfə təzə ayaqqabını isə 25 yaşında geymişəm. 30-cu il Şeki üsyanının şahidi-

heç kəsin təqlid edə bilmədiyini orijinal şəxsiyyətdir. Şirməmməd müəllimi təqlid etmək doğrudan da çətinidir. Ona görə yox ki, o, müasirlərindən fərqlənməyi və seçilməyi qarşısına məqsəd qoyur, daha çox ona görə ki, o, pedaqoq kimi də, publisist kimi də, tədqiqatçı alim kimi də özündə özünü tapır və təsdiqləyir, nəticədə bütün fəaliyyətində və sözündə özü görünür. Bir tərəfdən mükəmməl şəxsiyyəti, elmi səviyyəsi, hər zaman ayıq və sayıqlığı, mütaliəsi, faktları və hadisələri dəyərləndirmək və qiymətləndirmək bacarığı, fakt və hadisələri ifadə prinsipləri, dil və üslubi, zəruri kontekst genişliyi və dəqiq meyarlar sistemi onu qələmdaşlarından fərqləndirir. Digər tərəfdən onun hər bir məqaləsi elə bil canlı söhbətdir, onun əksər məqalələrində danışmaq tərzii, ahəngi, ədalətli, mimika və jestləri, eyhamları qabarıq şəkildə duyulur; çünki böyük ustad Şirməmməd müəllim danışdığı kimi yazır, yazdığı kimi danışır, olduğu kimi görünür, görüldüyü kimi olur.

Tanınmışlardan kimsə deyib ki, xoşbəxtlik yazmaqda deyil, xoşbəxtlik yaratmaqdadır. Şirməmməd müəllim arı ömrü yaşamaqla, həm də yaradılıb və yaratmaqda davam edir. Şirməmməd Hüseynov bütün həyatı boyu heç vaxt heç kimə əyilməyib. Ümumiyyətlə "yarınmaq" deyilən anla-

yəm. Onda uşaq idim. Lakin evimizin qabağındakı dağda adamların necə güllələnməsini gözümə görəmişəm. Digər tərəfdən mən vəzifəliyə və onların uşaqlarının firavan həyatını uzun illər müşahidə etmişəm. Ədalət hissi, həqiqət hissi insanın qanına ictimai ədalətsizliklərlə daxil olur. Kim ictimai ədalət uğrunda mübarizə aparmırsa, deməli yel dəyirmanları ilə mübarizə aparır." Şirməmməd Hüseynov pedaqoji fəaliyyəti ilə yanaşı publisist yazılarında da, çıxışlarında da yel dəyirmanları ilə mübarizə aparana qarşı çıxır, onları kökə, mənşəyə, bağlanmağa, milli adət ənənələrə söykənməyə, manqurtluqdan uzaq durmağa çağırır. Yuxarıda adını qeyd etdiyimiz məqaləsində fikrini davam və inkişaf etdirərək yazır ki, "Yer üzündəki bütün təbii fırtınalar günəş enerjisinin qeyri-bərabər bölünməsi nəticəsində baş verir. Planetimizdə ictimai böhranlar, maddi nemətlərin qeyri-bərabər, insafsızcasına bölünməsi, ictimai-siyasi, milli ədalətsizlik zəminində meydana gəlir və buradan da ictimai inqilablar, sarsıntılar, böhranlar yararır. Bu həqiqəti dərk etmək lazımdır".

İctimai-siyasi, milli ədalətsizliklə mübarizə, yaddaşa, əsl-nəcabətə bağlılıq, mənəvi və əxlaqi boşluğa, təmənnalı məmur qabarmalarına qarşı barışmazlıq onun publisistika-

sının yaddaşında çevrələnir.

XX əsrin böyük ədəbiyyatşünas alimi Yaşaq Qarayevin bir fikri yadıma düşür: "Fərariyyənin ən bədnamı məhz yaddaşdan üz çevirməkdir, kökdən, mənşədən, "mən"dən fərar etməkdir, milli hafizədə, mənəvi-irsi dövrüyyədə (yeni, sinirdə, qanda və gəndə!) skleroz olmaqdır. Yaddaşsızlıq-siması olmayanın tarixi taleyidir, zati və nəslə, əslə və nəcəbəti olmayanın alın yazısıdır. Üfüq, səma, göy daş saxlamadığı kimi, mənəvi və əxlaqi boşluq da yaddaş saxlamır."

Şirməmməd Hüseynov əsl ziyalı, əsl publisist missiyasını yerinə yetirərək məqama xidmət etmir, məqamlar arasında vəhdətə xidmət edir, nəsillər və əsrlər, yaxınlar və uzaqlar arasında da əlaqə və ahəng yaratmağa çalışır, işığı keçməyə, şamı sönməyə qoymur, ocaqdan-ocağa od daşıyır.

Publisist alim Azərbaycan klassik publisistlərinin qiymətli və bu gün üçün də çox əhəmiyyətli olan yazılarını özünün əvəzsiz şərhləri ilə yenidən oxucuya təqdim edir. Axundovdan başlanan, H.Zərdabi, M.Ə.Rəsulzadə, Ü.Hacıbəyli və b.nın qələmindən çıxan bir çox yazılar onun qələmində yenidən dirçəlir, müasirlik və aktualıq keyfiyyətini üzə çıxarırlar.

Heç şübhəsiz ki, Şirməmməd Hüseynov sıradan mətbuat tariximizin hər faktını yox, dünəni, bu günü və sabahı üçün əhəmiyyətli olan, çağdaş və gənc nəsilləri tərbiyə etmək gücünə malik əsərləri dirçəldir və yenidən gündəmə gətirir. O, H.Zərdabının, Ə.Ağaoğlunun, Ə.Hüseynzadənin, C.Məmmədquluzadənin, M.Ə.Rəsulzadənin, Ü.Hacıbəylinin, C.Hacıbəylinin və digər mənəviyyat daşıyıcılarımızın tarixi, əvəzsiz, həm də bütün dövrlərə və nəsillərə nümunə olacaq, təmənnasız xidmətlərini xatırladaraq, müasirlərini və gənc nəsilləri onlardan nümunə götürməyə, o tarixi şəxsiyyətləri unutmamağa çağırır. Şirməmməd müəllim "Milli müqəddəsimiz" məqaləsində yazır: "Üzeyir bəy öz kökü, idealları, ruhu, mənəviyyəti, fədakarlığı və bənzərsiz istedadı ilə xalqına təmənnasız xidmət göstərən, Azərbaycanı yer üzünə tanıdan, ilahi sənəti ilə ölməzlik qazanan tarixi şəxsiyyətdir.

Hər dəfə onun məzarını ziyarət edərkən düşünürəm ki, niyə Üzeyir bəyi xalqımızın milli müqəddəsi elan etməyə, onun məzarını ümum-milli ziyarətgaha çevirməyə? Axı, hər xalqın vahid əlahi və peyğəmbəri olduğu kimi, öz milli müqəddəsləri də var."

(ardı növbəti sayımızda)